

celo takšne spodrsrljaje, kot je na primer pripisovanje poveljstva Labotskega odreda podpolkovniku Škabarju. — 16. Jurij Mušič, n.d., str. 103. — 17. Spominski zbornik ob 60-letnici bojev za severno slovensko mejo 1918—1919, Ma-

ribor 1979, str. 188. — 18. Jurij Mušič, n.d., str. 103. — 19. Spominski zbornik ob 60-letnici bojev za severno slovensko mejo 1918—1919, Maribor 1979, str. 188. — 20. Lojze Ude, n.d.

HAZENA — ŽENSKA ŠPORTNA PANOGA

BORIS ROZMAN

Prehod iz 19. v 20. stoletje je pomenil veliko spremembo za telesno kulturo. Razvoj, ki ga je začela doživljati, je z večletno zamudo začel prihajati tudi na Slovensko. Število športnih panog, ki so prihajale k nam in preko katerih se je pričel razvijati naš šport, je bilo v primerjavi z drugimi, razvitejšimi deželami, sila skromno. V glavnem je šlo za planinstvo, kolesarstvo, nogomet, nekoliko tenisa ter skromne poskuse atletike, plavanja, sankanja, smučanja in letalstva.¹ Panoge so se razvijale kot posebna vrsta v klubih (nogometnih, kolesarskih itd.). Po prvi svetovni vojni se ti ne specializirajo le za eno panogo, pač pa začno gojiti več vrst športnih dejavnosti (npr. Športni klub Ilirija).

VSTOP ŽENA V ŠPORTNO DELOVANJE

Do prve svetovne vojne so se pri nas s športom ukvarjali le moški. Na to, da bi ženska počela kaj takega, mnogi niti pomislili niso. Ko so se te vse bolj pojavljale z idejo, da bi pričele gojiti šport, so se mnogi začeli zgražati. Prepričani so bili, da se ženske zaradi konstitucije telesa ne morejo ukvarjati s športno dejavnostjo. Bile so le »nežna bitja«, ki morajo skrbeti za dom in družino.² Tako mišljenje je prevladovalo kljub izkušnjam v Sokolu, kjer so se ženske že dalj časa pred tem ukvarjale s telesno kulturo in v katerem je telesna vzgoja tudi pri ženskah dosegla že visok nivo.³ Kaj kmalu pa so morali popustiti. Analize v Angliji in Franciji, kjer je bil ženski šport najbolj uveljavljen, so pokazale, da je šport za ženske potreben in koristen. Številni časopisi pri nas so začeli objavljati članke telesnokulturnih strokovnjakov, ki so govorili o pomembnosti športa za ženske in jih hkrati vabili, naj se vključujejo v športna društva.

Seveda ženskam niso priporočali vseh vrst športa. Nasprotovali so zlasti igranju nogometa, ki je bil po njihovem mnenju popolnoma neprimeren. Odsvetovali so tudi telovadbo na orodju, »kar je zdravniško dognано zelo škodljivo«.⁴ Bolj so se ogrevali za pa-

noge, ki naj bi pospeševale »uglajenost oblik, preciznost gibov, ki naj bi se opravljale brez vidnega napora z lahkoto in eleganco in ki naj bi žensko krepile in zabavale.«⁵

Vzpodbujali so plavanje, drsanje, jahanje, tenis in kriket. Niso nasprotovali tudi lahki atletiki, vendar so se tu zavzemali le za nekatere panoge: tek na 50 do 75 metrov, met krogle, ki ne sme biti težja kot 5 kg, metanje žoge, kopja ter pri telovadbi proste vaje, vaje s kiji, palicami ipd.⁶ Najbolj so se navduševali nad skupinskimi igrami, ki po njihovem mnenju »pospešujejo disciplino, smisel za organizacijo in skupnost«.⁷ Pri tem so mislili zlasti na hazeno, šport, idealen za žensko telo. Zanj je namreč značilna ravno prava začetna hitrost, vztrajnost, elastičnost in mehkoča pri lovljenju žog in gibčnost pri preigravanju nasprotnic.⁸

KAJ JE HAZENA

Hazena je oblika rokomet, ki je nastala na Češkem.⁹ Začetnik igre, profesor Anton Krištof, asistent na realki v Pragi, je leta 1905 uvedel nov način igranja z žogo in za to igro takoj dobil privrženice po vsej Češki, Slovaški in v tujini. Igro so začeli imenovati češka hazena (od češke besede *haziti*, kar pomeni vreči — žogo).¹⁰ Gre za igro, ki naj bi nadomestila nogomet, saj bi igralci igrali z rokami in naj bi bila namenjena moškim. Igrali bi jo predvsem Sokoli, ki nogometa na začetku niso smeli igrati. Anton Krištof se je pri pisanju pravil zgledoval pri podobni češki igri, imenovani *člová* (terčová).¹¹ Seveda so bila pravila večkrat predelana in popravljena ter leta 1909 tudi izdana.

Prvič so jo predstavili javnosti že leta 1907 dijaki Strokove akademije v Pragi. Igra je zbudila precej zanimanja, tako da je profesor Krištof že naslednje leto ustanovil prvi samostojni »Krožek házená Praha«¹². Klubov je bilo vse več, vanje so začela prihajati tudi dekleta, saj so športni mojstri ugotovili, da je igra za njih idealna. Sčasoma je hazena postala sa-

Eden prvih posnetkov igralk hazene Športnega kluba Ilirije iz leta 1920. (Fotografija last Helene Zupančič, Ljubljana).

mo ženska igra, ki so jo začeli vsi priznavati. Anton Krištof je leta 1909 osnoval zvezno komisijo hazenskih skupin (Svózová komise kroušku házene). Leta 1911 jo je češki olimpijski odbor priznal kot športno panogo.¹⁴ Največji uspeh je dosegla leta 1912, ko je bila v času 6. vsesokolskega zleta v Pragi pred 70.000 gledalci odigrana propagandna tekma.¹⁵

Leta 1918 je Čeh Jaro Trantina izdal nova, predelana pravila hazene. Dve leti kasneje je bila ustanovljena Čehoslovaška zveza hazene in ženskih športov, v Parizu pa je bila že ustanovljena mednarodna federacija ženskih športov, ki je vključevala tudi hazeno. Začeli so s številnimi propagandnimi tekmami čehoslovaških igralk po Evropi (Monte Carlo, Pariz) in hazena se je vse bolj širila. V letih 1923 in 1924 so bila odigrana že prva mednarodna srečanja v hazeni. Leta 1930 pa je bilo na 3. svetovnem prvenstvu za ženske v Pragi hkrati tudi prvo svetovno prvenstvo v hazeni, ki se ga je udeležila tudi naša reprezentanca. Bila je druga, takoj za Čehoslovaško. Štiri leta kasneje so naše hazenašice na 2. svetovnem prvenstvu v Londonu premagale tudi Čehinje z rezultatom 6:4 in osvojile prvo mesto. To je bil hkrati prvi in do takrat največji

uspeh jugoslovanskega kolektivnega športa na svetovnih prvenstvih in olimpijskih igrah.¹⁶

HAZENA PRI NAS

Leta 1920 so pričeli igrati hazeno oziroma češki rokomet tudi v Jugoslaviji. Študentje, ki so študirali v Pragi in Brnu, so jo v času letnih počitnic prenesli k nam. Da bi jo čimbolj uveljavili, so jo začeli imenovati rokomet,¹⁷ ker so bili mnenja, da bo takšno ime bolj vžgalo in da bo igri prineslo večjo popularnost kot češki naziv hazena. Med naše ljudi so igro širili tudi Čehi in Slovaki, ki so prihajali k nam in se ukvarjali s športom.¹⁸

Prvi so jo začeli igrati v dijaškem športnem klubu Olimpija v Slavonskem Brodu. V času zleta židovske mladine Jugoslavije je bila 10. avgusta 1920 v Osijeku prva javna tekma med družinama¹⁹ iz Vukovarja in Osijeka. Led je bil prebit in igra se je začela naglo širiti. Septembra 1920 je bila v okviru Športnega kluba Ilirija Ljubljana ustanovljena hazenska sekcija, ki jo

Gostovanja na Češkem je konec. Še posnetek za slovo. (Fotografija last Helene Zupančič, Ljubljana).

je vodil nogometni trener J. Loos iz Prage.²⁰ Mariborčani seveda niso hoteli zaostajati in so kmalu za tem ustanovili sekcijo v okviru Prvega slovenskega športnega kluba Maribor. Njihov trener je bil R. Šepc. Sekcije so ustanovili tudi v Derventi, Sarajevu, Tuzli in Beogradu po zaslugi Čeha K. Stanjeka. Na področju Vojvodine je bila prva sekcija osnovana leta 1921 v Zrenjaninu, sledile so še v Subotici in Somboru. Na Hrvaškem je prvi dobil hazensko sekcijo hazene varaždinski športni klub, medtem ko so jo v Zagrebu na začetku igrale samo učenke gornjegrajske 2. gimnazije. Od leta 1924. je delovala hazenska sekcija v Kotorju, od leta 1925 pa v Skopju in Velesu (danes Titov Veles).

Zelo pozno, junija 1923, je bila hazena priključena Jugoslovanski atletski zvezi in takrat so bila sprejeta tudi pravila V. Chylaka. Leto kasneje pa končno dobimo lastno Jugoslovansko hazensko zvezo s podzvezami v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu, Velikem Bečkerek (danes Zrenjanin) in Slavnskem Brodu,²¹ ki je organizirala podvezna državna in mednarodna prvenstva. Podvezna prvenstva so se redno, državna pa so se s prekinitvami igrala do leta 1938, ko je zanimanje za hazeno po »zaslugi« njenih vodstvenih organov začelo upadati.²²

Poskus, da bi jo po drugi svetovni vojni oživili, ni uspel. Leta 1948 je bil organiziran turnir, na katerem so sodelovale v glavnem tekmovalke iz Hrvatske (Osijek, Belišće, Brod, Borovo) in iz Valjeva. Leta 1949 je bil ustanovljen odbor za hazeno pri fizikturni zvezi Hrvatske, leto dni kasneje pa Hazenska zveza Hrvatske. Istega leta je bilo organizirano drugo in hkrati zadnje prvenstvo Hrvatske. Tretjega prvenstva ni bilo. V drugih delih Jugoslavije so poskusi oživitve propadli že na samem začetku, medtem ko v Sloveniji praktično sploh niso poskusili. Z uvedbo malega rokometu pri nas 1945/50 se vse družine prilagodijo novemu načinu igranja. Hazenska zveza Hrvatske se preimenuje v rokometno zvezo Hrvatske in vključi v rokometno tekmovanje.²³ Leta 1953 je odigrano prvo državno prvenstvo v rokometu.

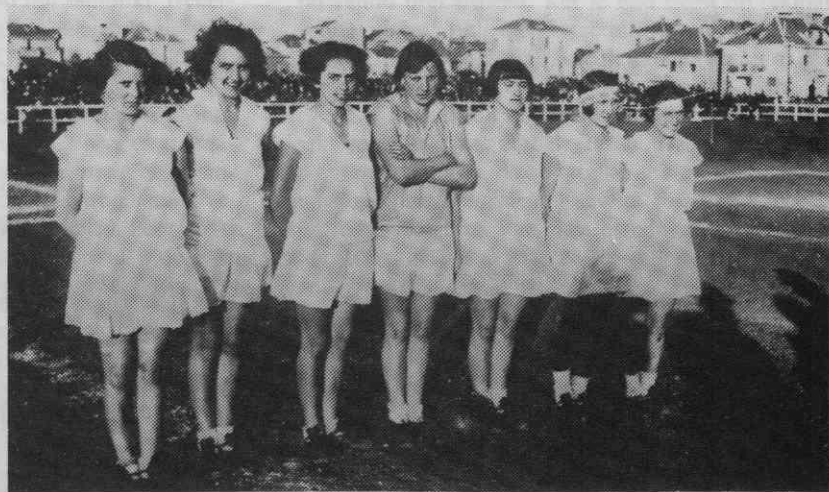
HAZENA V SLOVENIJI

Športni klub Ilirija Ljubljana je bil prvo društvo v Sloveniji, ki je začelo gojiti to vrsto športa.²⁴ Zasluge za to moremo pripisovati nogometnemu trenerju Čehu J. Loosu iz Prage. V septembru 1920 je ustanovil Damsko sekcijo za rokomet²⁵ in v okviru Ilirije z dekleti, katerih starost je bila od 15 do 20 let, začel intenzivno trenirati. K sekciji so jih pripeljali njihovi bratje, starši, prijatelji, ki so bili navdušeni privrženci športa, ali pa so se sami ukvarjali z njim. Mnoga dekleta so tudi sama čutila željo po igranju hazene.

Prvo javno in propagandno tekmo med skupinama A (rdeče) in B (zelene) je organiziral 24. oktobra 1920. Zmagala je ekipa rdečih z rezultatom 8:1. Ljubljanci so tekmo pozdravili. Časopisi so se razpisali o pomenu hazene za ženske. Bili so prepričani, da »se sedaj nudi damam priložnost za izdatno gibanje na prostem zraku in da se skuša podreti železni obroč konservativnosti naše publike.«²⁶ Po tem dogodku so dekleta začela še intenzivneje trenirati in se pripravljati na nove tekme. Dobile so novega trenerja Baltežarja, s katerim pa niso bila zadovoljna. Prišlo je do spora, katerega posledica je bila, da je več kot polovico igralk zapustilo Športni klub Ilirija in v okviru Telesnega kulturnega društva Atena ustanovilo novo družino hazene.²⁷

Kasneje dobi Ljubljana še naslednje hazenske družine: Športni klub Hermes, Športni klub Jadran, Akademski športni klub Primorje in Športni klub Slovan. Tudi v Mariboru niso hoteli zaostajati za Ljubljano. Na pobudo R. Šepca, ki je študiral v Pragi, so v okviru prvega slovenskega športnega kluba Maribor osnovali sekcijo, ki je 7. novembra 1920 odigrala propagandno tekmo. Pomerili sta se ekipa A (rdeče) in ekipa B (bele). Tekma se je končala neodločeno.²⁸ Kmalu sta sledila še Telesnošportni klub Merkur in Športni klub Rapid. Tretji hazenski center so postale Jesenice s tremi družinami: Športno organizacijo Borec, Športnim klubom Bratstvo in Športnim

V Bolgariji (Sofiji) so leta 1926 članice Ilirije in Atene skupaj nastopile kot reprezentanca Ljubljane. Na sliki od leve proti desni: Ida Jenko, Olga Zupančič, Boža Šaplja, Marica Cimperman, Helena Zupančič, Vika Jančigaj in Marta Petrič. (Fotografija last Evgena Betetta, Ljubljana).

klubom Gorenje. Važno vlogo pa je igrala tudi družina Mure iz Murske Sobotne. Tako je v Sloveniji delovalo 22 družin:

Celje	SK Celje
Cerknica	SK Slivnica
Jesenice	SO Borec SK Bratstvo SK Gorenje
Kamnik	SK Kamnik
Kranj	SK Korotan
Ljubljana	TKD Atena SK Hermes SK Ilirija SK Jadran ASK Primorje SK Slovan
Maribor	ISSK Maribor TSK Merkur SK Rapid
Murska Sobota	SK Mura
Novo mesto	SK Elan
Ptuj	SK Ptuj
Rakek	SK Javornik
Sevnica	SK Sora
Tržič	SK Tržič ²⁹

ŠPORTNI KLUB ILIRIJA

Najpomembnejša družina v Sloveniji je bila vsekar družina Športnega kluba Ilirije. Hazeno je vključevala v »sekciji za hāzeno in lahkoatletiko«, ki so jo kasneje začeli imenovati »damsko oz. žensko sekcijo«, saj so mnoge žene, da bi bile boljše hazenašice,

trenirale in tekmovala tudi v lahki atletiki. Potem se je zopet imenovala »hazenska in ženska lahkoatletska sekcija«, dokler se ni dokončno preimenovala v »hazensko sekcijo« Ilirije.³⁰ V času od leta 1920 do 1937 je bila enajstkrat podzvezni (danes bi lahko imenovali republiški) prvak Slovenije. Od leta 1920 do 1927 je bila najboljša slovenska ekipa. Državnega prvenstva ji ni uspelo osvojiti, kljub igralkam, ki so nastopale v državni reprezentanci (Anica Oman, Fani Bernik). Leta 1928 pa so državno prvenstvo osvojile njihove nasprotnice iz Maribora.³¹

Svoje znanje so igralka Ilirije prenašale po vsej državi. S številnimi propagandnimi tekmami in turnejami po Srbiji, Hrvatski, Banatu, Bosansko-hercegovskem področju (današnji Bosni in Hercegovini) in južni Srbiji (današnji Makedoniji) so širile razvoj hazene in se od povsod vračale kot zmagovalke. Tudi v tujini so nastopale. Pomembni sta bili zlasti turneji v Bolgarijo in Češkoslovaško — državo, kjer je bila hazena ustanovljena. S svojo igro so dokazale, da niso nič slabše od svojih nasprotnic, v nekaterih momentih igre celo boljše.³²

Ob igralski zasedbi, kakršno so imele, to ni bilo nič čudnega. Kezeletova je npr. leta 1930 v 15 nastopih dosegla 95 zadetkov, Alenka Papež 34 v 13 nastopih in Dobretova 30 v 8 nastopih. Dobri sta bili tudi Helena in Olga Zupančič. Med tem, ko je Helena začela igrati pri Iliriji in je nato prestopila k Ateni, je bila Olga najprej vratar pri Ateni kasneje pa pri Iliriji.³³

Ravno v najpomembnejših trenutkih pa so dekleta odpovedala. Deloma po svoji krivdi (neredna vadba, neposlušnost na treningih), deloma po krivdi podzveznih in zveznih organov, ki igre niso hoteli sprejeti. Še vedno so raje pospeševali nogomet. Hazene niso podpirali niti moralno, kaj šele finančno. V sezoni 1935/36 je bilo igralkam odvzeto celo igrišče za treninge, kar je hkrati že pomenilo konec hazene.³⁴ V tej sezoni niso odigrale niti ene tekme. Zadnja tekma, s katero je pri nas hazena dokončno prenehala delovati, je bila leta 1937 na Vrhniki in še to je bila propagandna.³⁵ V vseh teh letih je Ilirija odigrala 221 te-

Reprezentanca Ljubljane se je 6. maja 1926 v Sofiji pomerila z reprezentanco Beograda in zmagala. (Fotografija last Helene Zupančič, Ljubljana).

kem, največ leta 1926 in 1931. Istočasno z zatonom slovenske hazene lahko govorimo o zatonu hazene na celotnem področju Jugoslavije.

Tabela števila članic in tekem 1920 do 1937³⁶

leto	število tekem	število članic
1920	1	
1921*	4	
1922*	4	
1923*	12	
1924*	10	
1925*	18	37
1926*	31	30
1927*	20	21
1928	17	24
1929*	19	24
1930	19	23
1931	8	22
1932*	24	18
1933*	20	29
1934*	13	17
1935	—	
1936	—	31
1937	1	26

* leta, ko so osvajale podzvezno prvenstvo

VZROKI PROPADA

Na začetku ni bilo niti ene športne organizacije, ki bi skrbela za novo nastajajoče klube oziroma družine hazene. Hazenske družine so bile v času svojega nastajanja brez nekoga, ki bi jim svetoval in pomagal pri začetnih težavah. Tako so mnoga društva zaradi mode ustanavljala hazenske sekcije, nato pa te niso mogle zaživeti. Po nekajmesečnem životarjenju so bile prisiljene prenehati z delovanjem. Šele leta 1924 so ustanovili samostojno zvezo.

Strokovnjakov, ki bi se natančno spoznali na igro, ni bilo dovolj, zlasti je primanjkovalo trenerjev in sodnikov. Še tisti, ki so bili, so bili samouki, trenerjskih šol takrat še ni bilo. Prva enoletna šola za vadiatelje in učitelje telesne vzgoje, ki je vključevala tudi učenje hazene, je bila ustanovljena v Beogradu šele v šolskem letu 1938/39. Za hazeno žal prepozno. Mnogi so se sicer lotili trenersekega dela, a so ga kaj kmalu opustili. Igra je bila zanje preveč tuja, da bi jih motivirala, zato so svoj čas raje posvečali nogometu. Velikokrat so družine ostajale brez trenerjev, ker so le-ti morali na novo delovno mesto, v vojsko ali na študij. Igralke so nekaj časa sicer še trenirale same, a ker niso imele trenerja, so postajale nedisciplinirane. Treningov se niso več redno udeleževale in družina je propadla. Strokovne literature ni bilo. Prva in edina navodila o hazeni so izšla leta 1924, se pravi, ko je mnogo družin že prenehalo delovati.³⁷

Pomanjkanje sodnikov so reševali tako, da so tekme sodili trenerji ali pa tehnični referenti domačih ha-

Tekme med Ilirijo in Ateno so bile vedno zanimive, privlačne in prava paša za radovedneže. Tekma 5. julija 1931 se je končala brez zmagovalca. (Fotografija last Olge Zupančič, Ljubljana).

zen. Na začetku ni bilo niti pravil,³⁸ tako da je vsak sodil, kakor se mu je zdelo. Zaradi tega je dostikrat prišlo do raznih nesoglasij pri sojenju, kar je negativno vplivalo na gledalce, ki so velikokrat prav zaradi takih stvari nehali hoditi na tekme.

Težak materialni položaj, v katerem so bila društva oziroma klubi, je bil vzrok, da so hazeni prepustili popolno samostojnost, kar je pomenilo, znajti se, kakor so vedeli in znali. Na občnih zborih se je maloštevilno vodstvo hazene stalno borilo za sredstva, a skoraj vedno brez uspeha. Ker je bilo treba ob tekmah vedno plačati tudi davek (sodniška taksa, uporaba igrišča) in še vrsto drugih, večjih dajatev (državni, banovinski, mestni davek, ki so se plačevali od vsake prodane vstopnice), se je velikokrat zgodilo, da so se sekcije, ki tega niso zmogle, razšle. Deloma so ta problem reševali tako, da so igralke igrale v predtekmah na nogometnih turnirjih. Seveda to ni bila rešitev. Gledalce je namreč zanimala osrednja tekma.

Družin, ki so res igrale dobro in kvalitetno hazeno, je bilo malo. Tako je na tekmah velikokrat prihajalo do velike razlike med eno in drugo družino. Slabše igralke so zaradi tega izgubile voljo do igranja in se raje začele posvečati drugim športnim panogam. Dogajalo se je tudi obratno. Katastrofalen poraz je igralkam vtil tako voljo in željo po igranju, da so storile vse za napredek.

Le redkokatera družina je imela za tekme in trenin-

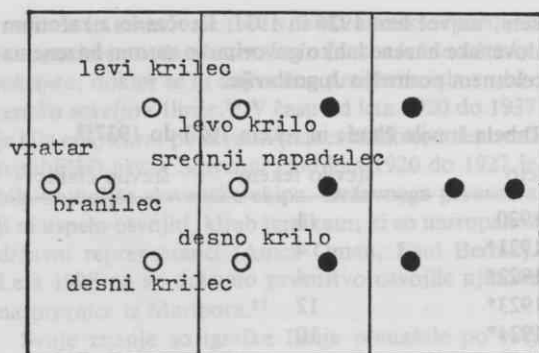
ge lastno igrišče. Ponavadi so igralke uporabljale nogometna igrišča, ki so bila vedno zasedena. Na voljo so jim bila enkrat na teden, sicer pa so lahko trenirale le zjutraj ali pa v kakšnem kotu igrišča. Že ob najmanjšem nogometnem dogodku so morale igrišče zapustiti. Na propad hazene so vplivali tudi drugi, manj pomembni vzroki: ni bilo podmladka, premajhna propaganda, številne dolžnosti deklet v šoli, na delovnih mestih...³⁹

Leto 1938 je dokončno pokopalo hazeno — vrsto športa, ki je bil najprimernejša oblika telesne kulture za ženske. Ožvljanje po drugi svetovni vojni hazene ni moglo spraviti na noge. Vsebolj smo se začeli zanimati za mali rokomet.⁴⁰ Hazena pa je danes igra, ki jo igrajo še na Češkoslovaškem, Sovjetski zvezi in na Poljskem.⁴¹

OSNOVNA PRAVILA IGRE⁴²

Igro, ki je že po nekaj letih svojega nastanka postala izključno ženska, je igralo sedem igralok na travnatem igrišču velikosti 48 m x 32 m.⁴³ Igrišče je bilo razdeljeno na tri polja, dve obrambni in srednje polje. Medtem ko sta bili obrambni polji široki 16 m, je bila velikost srednjega odvisna od velikosti igrišča. Igrali so dvakrat po 25 minut, če ni bilo drugače dogovorjeno.⁴⁴ Vmes je bil desetminutni odmor.

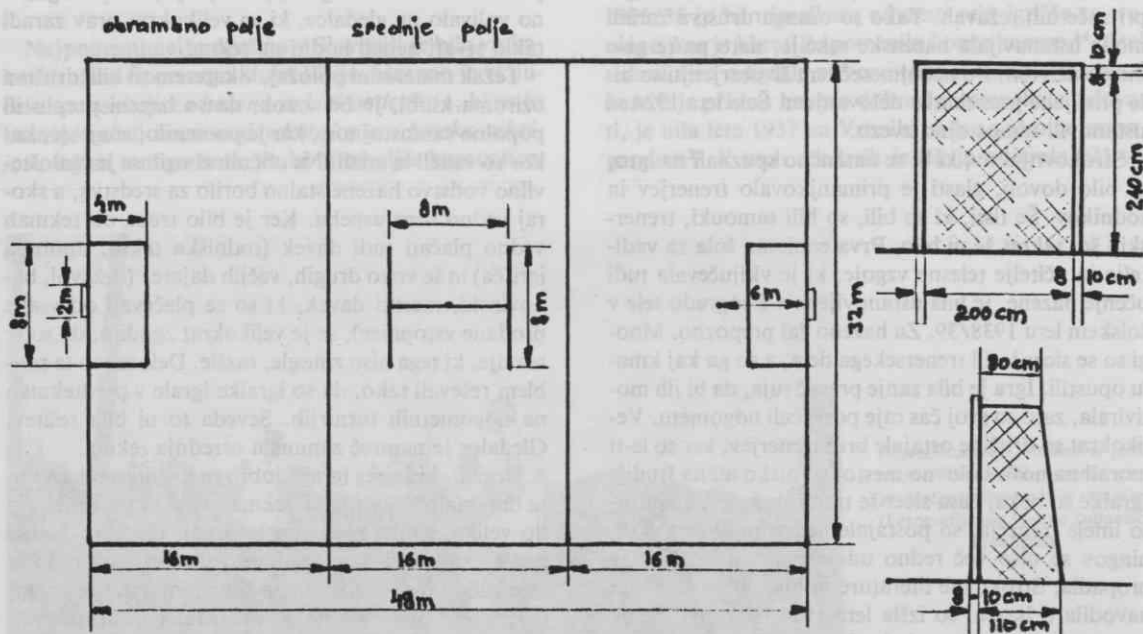
Cilji igre so bili: Igralke si prizadevajo, da s hitrimi kombinacijami in skupnim napadom zadenejo nasprotnikov gol, ki je širok 2 m in visok 2,40 m. Igralka sme nositi žogo največ tri korake, ali jo držati najdlje 3 sekunde. Žogo lahko meče nad glavo, koli-

Postavitev igralok na igrišču.

korkrat hoče, a samo dvakrat zapored jo lahko vrže ob tla. Pri podajanju žoge mora biti igralka od igralke, ki žogo poda, oddaljena najmanj 2 metra. Oblečene morajo biti v temno krilce, bluzo, črne dolge nogavice in lahke čevlje. Razdeljene so na tri napadalke (levo in desno krilo, srednja napadalka), dve branilki (levi in desni krilec), obrambno igralko in vratarico. Medtem ko napadalke ne smejo iti nazaj v svoj obrambni prostor, je branilkama prepovedano teči v nasprotnikovo obrambno polje. Branilki in vratarica ne smejo zapustiti obrambnega polja. V kazenskem prostoru vratarica lahko igra z rokami, nogami in pestmi, vendar žoge ne sme nositi oziroma držati več kot 5 sekund.

Spotikanje, suvanje z nogo, prijemanje z roko, odrivanje ali naskakovanje nasprotnih igralok je kaznivo. Sicer se za vse napake dosodi prost met. Pri prostem metu morajo biti nasprotnice oddaljene naj-

Igrišče in gol za igranje hazene.

manj 4 metre od mesta, kjer se prosti met izvaja. Gol se doseže, če je žoga prešla nasprotnikovo prečno črto v notranjost gola, vendar pri tem nobena od igralk ne sme napraviti prekrška. Zmaga tista ekipa, ki doseže več zadetkov. Če je zadetkov enako število ali se tekma konča brez zadetka, se ekipi razideta brez zmagovalca.

ZAKLJUČEK

Hazena se torej pri nas ni obdržala. Poskus obnovitve po drugi svetovni vojni se ni obnesel. Tako moški kot ženske so začele igrati mali rokomet (danes samo še rokomet), ki ga imajo za naslednika hazene. Rokomet še zdaleč ni tisto, kar je bila hazena, nad katero so se v času med vojnami navduševale naše babice. Preveč krut, surov, celo nasilen je, pravijo. Hazena pa je bila, po njihovem mnenju, graciozna in elegantna. Krepila je telo, bistrila duha, ravno toliko, kolikor ga potrebuje »nežno, idealno bitje, polno sentimentalnosti«.⁴⁵

OPOMBE

1. Drago Stepišnik, Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem, Državna založba Slovenije, Ljubljana 1968, str. 137. — 2. Žena in šport, Jugoslovanski šport, Šport, 24. 10. 1920. — 3. Šport, 18. 10. 1920, šte. 17, str. 2—5. — 4. Ženski šport, 11. 3. 1921, šte. 11, str. 81. — 5. Žena in šport, Jugoslovanski šport, Šport, 24. 10. 1923. — 6. Ženski šport, 11. 3. 1921, šte. 11, str. 81. — 7. Rokomet, Šport, 18. 10. 1920, šte. 17, str. 2—5. — 8. Bogdan Cuvaj, Hazena v Bosni in Hercegovini, Sarajevo 1977, str. 9—50. — 9. Hazeno imenujejo tudi češki rokomet. — 10. Knjiga o športu, Zagreb 1977, str. 87. — 11. Enciklopedija fizičke kulture, od A—O, šte. 1, Zagreb 1975, str. 317—319. — 12. Ante Vosatka, Zgodovina hazenskega športa in njegove organizacije v ČSR, Naš šport, 21. 4. 1926, šte. 7, str. 5. — 13. Pravila govoriijo tudi o možnosti igranja fantov in deklet skupaj. — 14. Enciklopedija fizičke kulture, od A—O, šte. 1, Zagreb 1975, str. 317—319. — 15. Ante Vosatka, Zgodovina hazenskega športa in njegove organizacije v ČSR, Naš šport, 21. 4. 1926, šte. 7, str. 5. — 16. Bogdan Cuvaj, Hazena v Bosni in Hercegovini, Sarajevo 1977, str. 14. — 17. Kljub temu pa so še vedno vsepovsod uporabljali besedo hazena. — 18. Bogdan Cuvaj, Hazena v Bosni in Hercegovini,

Sarajevo 1977, str. 16—18. — 19. Vsak klub je imel sekcijo hazene, ki se je imenovala družina. — 20. O hazenski sekciji pri ŠK Ilirija in ostalih slovenskih družinah govorim na str. 228. — 21. Enciklopedija fizičke kulture, od A—O, šte. 1, Zagreb 1975, str. 317—319. — 22. O vzrokih glej na str. 229. — 23. Enciklopedija fizičke kulture, od A—O, šte. 1, Zagreb 1975, str. 317—319. — 24. ŠK Ilirija je bila začetnica mnogih športnih panog v slovenskem in jugoslovanskem merilu. — 25. Omeniti je treba tudi, da so v okviru sekcije delovale tudi tekmovalke v lahki atletiki. — 26. Sport, 31. 10. 1920, šte. 19. — 27. Po pripovedovanju nekdanje igralk hazene Helene Zupančič dne 9. julija 1988. — 28. ZAL, ŠK Ilirija, a.e. 2, občni zbor 9. 5. 1925. — 29. Bogdan Cuvaj, Hazena v Bosni in Hercegovini, Sarajevo 1977, str. 23. V tekstu uporabljam izraz »športna« (namesto sportna), pri kraticah pa sem pustil stare nazive. — 30. ZAL, ŠK Ilirija, a.e. 14—29. Imena sem dobil v poročilih sekcije za občne zборе od 1920—1937. — 31. Drago Stepišnik, Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem, Ljubljana 1968, str. 262. — 32. Po pripovedovanju nekdanje igralk hazene Helene Zupančič dne 9. julija 1988. — 33. Po pripovedovanju nekdanje igralk hazene Olge Zupančič dne 24. 8. 1988. — 34. ZAL, ŠK Ilirija, a.e. 29, občni zbor 21. 12. 1936. — 35. Propagandne tekme so v glavnem popularizirale hazeno in pomagale pri ustanavljanju novih družin. Poleg teh so igralk igrale še na prvenstvenih in prijateljskih tekmah. — 36. Tabela sem sestavil na osnovi poročil hazenske sekcije, ki so bila prebrana na občnih zborih od leta 1920 do 1937. Seveda so možna manjša odstopanja, to pa zato, ker so ponekod skupaj navajali tekme hazene in lahke atletike. — 37. V 4. številki Male športne biblioteke je v Zagrebu leta 1924 izšla knjižica o hazeni. Njen naslov: Hazena, trening, tehnika, taktika in pravila igre s 26 slikami. Knjigo je napisal Ralph Hoke, akademski učitelj športa, natisnil in založil pa ST Kugli, Zagreb. — 38. Slovenska revija Šport je bila edina, ki je že oktobra 1920 v dveh nadaljevanjih objavila hazenska pravila. — 39. Bogdan Cuvaj, Hazena v Bosni in Hercegovini, Sarajevo 1977, str. 181—205. — 40. Danes ga imenujemo samo še rokomet in ga igrajo tako moški kot ženske. Njegovi domovini sta Nemčija (rokomet na prostem) in Danska (rokomet v dvoranah). — 41. Enciklopedija fizičke kulture, od A—O, šte. 1, Zagreb 1977, str. 317—319. — 42. Kot sem že napisal, so bila pravila izdana v posebni izdaji Male športne biblioteke, Zagreb 1924. Objavilo jih je slovensko glasilo Šport oktobra 1920 v Ljubljani. V povzetkih so pravila objavljena tudi v Enciklopediji fizičke kulture. — 43. Mere igrišča so bile različne, odvisne so bile od velikosti igrišča. V glavnem je šlo za prostor dolg od 48 m do 51 m in širok od 30 m do 34 m. — 44. Moški so igrali 5 minut dlje kot ženske (2-krat 30 minut), mladinci pa 5 minut manj (2-krat 20 minut). — 45. Žena in šport, Jugoslovanski šport, Šport, 24. 10. 1920. Skici na strani 230 je narisal Žare Bizjak.

